

Prenumerata miejscowa:

bez odosłania:
Na rok . . . 9 rsr.
„ 6 miesięcy . . . 4 50 k.
„ 3 miesiące . . . 2 25 k.
„ 1 miesiąc . . . 75 k.
Za odosłaniem dopłaca się
5 kop. miesięcznie.

Prenumerata przyjmuje się: w Warszawie, w głównym kantorze Redakcji przy ulicy Miodowej Nr. 487 i w innych jej kantorach miejskich: — w St. Petersburgu, w księgarni A. T. Bazunowa na Newskim Prospekcie w domu Olchynowej; w Moskwie, w księgarni J. S. Solowiewa.

DZIENNIK WARSZAWSKI

Prenumerata zamiejscowa:

z odosłanką pocztą:
Na rok . . . 12 rsr.
„ 6 miesięcy . . . 6 „
„ 3 miesiące . . . 3 „
„ 1 miesiąc . . . 1 „

ROK JEDENASTY.

Za ogłoszenia pobiera się: za jeden raz sześć kopiejek od wiersza druku lub jego miarę, za dwa razy, dziewięć kopiejek, za trzy razy, dwanaście kopiejek i t. d. — Oddzielne numery sprzedają się po 5 kopiejek.

WYCHODZI CODZIENNIE, PRÓCZ DNI NIEDZIELNYCH I ŚWIĄTECZNYCH.

Kalendarz prawosławny.

W niedzielę, 8 (15) listopada, — św. Akepsima, Josif.
W poniedziałek, 4 (16) listopada, — św. Joannija pr.
We wtorek, 5 (17) listopada, — św. Halktiona muez.

Słońce wsch. o godz. 7 min. 20, zach. o godz. 4 min. 6.

Sproszczenia meteorologiczne
dostarczane przez obserwatorium warszawskie.
Dnia 1 (13) listopada 1874 roku.

Opisanie po- wietrza spra- wadzonego do 0°	Tempor. pow. podług Coleju- sza.	Wilgot %	Kierunek wiatru.
g. 7	744.3	— 0.4	100
1	745.1	+ 1.1	87
9	747.6	+ 2.1	96

Kalendarz rzymsko-katolicki.

W niedzielę, 8 (15) listopada, — św. Stanisława Koski.
W poniedziałek, 4 (16) listopada, — św. Edmunda bisk.
We wtorek, 5 (17) listopada, — św. Salomei panny.

Wysokość wody na Wiśle stóp 0 cali 3.

DZIAŁ URZĘDOWY.

* Minister wojny, generał-adjutant Milutin, po powrocie z Najwyżej udzielonego mu urlopu, objął, z upoważnienia Najjaśniejszego Pana, zarząd powierzonego mu Ministerstwa.

DZIAŁ WEWNĘTRZNY.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

* Przemysł fabryczny i rękodzielniczy gubernji Warszawskiej (z wyłączeniem m. Warszawy) w 1873 r. znajdował się w lepszym, stosunkowo do lat poprzednich, położeniu i chociaż liczba fabryk i rękodzielnictw czynnych znacznie się zmniejszyła (w porównaniu z 1871 r. o 31, a z 1872 r. o 53), jednakże rozmiary ich produkcji znacznie wzrosły, mianowicie w 1873 r. roczna produkcja 1403 czynnych fabryk i rękodzielnictw, przy 14,964 robotnikach (w porównaniu z 1871 r. więcej o 4,756), wyniosła 19,210,000 rub. w porównaniu z 1871 r. więcej o 3,176,813 rub., a z 1872 r. o 2,506,597 rub. Fakt ten może być objaśniony z jednej strony urodzajem w 1872 i 1873 r. tych płodów gospodarstwa wiejskiego, obrabianiem których zajmuje się 1/10 wszystkich fabryk i rękodzielnictw gubernji (mianowicie wyrabianych produktów pożywienia), z drugiej strony, stopniowym upadkiem drobnego przemysłu i zastąpieniem go przez wielkie przedsiębiorstwa, oparte na sile kapitału.

Podobnie jak w latach poprzednich, w najkorzystniejszym położeniu znajdowały się fabryki produktów pożywienia; fabryk tej kategorii w 1873 r. było czynnych 1,185 i takowe wyprodukowały płodów za 13,021,157 rub. (w porównaniu z 1872 r. o 2,352,793 rub.). Pod względem rozmiarów produkcji pierwsze miejsce w tej grupie zajmują cukrownie, w których 19, które wyrobiły cukru rafinowanego i mączki za 5,111,128 rub. Pod względem ilości dochodu brutto pomiędzy cukrowniami pierwsze miejsce zajmują Ostrowi i Walentynów, w powiecie Kutnowskim (dochód karni z nich przenosił 1 milion rubli). Wyroby miejscowych cukrowni w części spożywały się w kraju, w części sprzedają się do wewnątrz gubernji Cesarstwa; materiały pomocnicze (węgiel kamienny, kości i t. p.), po większej części sprowadzane są z zagranicy. Po cukrowniach, pod względem rozmiaru rocznej wartości produkcji, następują gorzelnie. Gorzelnie w kampanji 1872/3 r. znacznie powiększyły swą produkcję; w 118 czynnych w tym okresie gorzelniach wypędzono spirytusu bezwodnego 460,585 wiader (w porównaniu z 1871/2 r. więcej o 128,237). Objasnia się to, w części, lepszym, niż w poprzednich latach urodzajem karstofi, stanowiących główny materiał dla tutejszego piwa, w części, ulepszeniem wprowadzonym przez właścicieli gorzelni w urządzeniu aparatów gorzelnianych. W 1873 roku w gubernji Warszawskiej nie było ani jednej gorzelni, która by nie wypędziła ok. 100,000 wiader nad normę. Cała ilość superaty równała się 73,451 wiadrom (15,4% całej produkcji). Pierwsze miejsce pomiędzy gorzelniami należy się gorzelni w Dębowej-Górze, w powiecie Skierniewickim (14,780 wiader produkcji), drugie — gorzelni w Starych-Wiskitkach, w powiecie Błotnickim (10,340 wiader). Przeciętna produkcja jednej gorzelni wynosi 3,903 wiadra. Wyrabianiem ze spirytusu i okowity wódek słodkich w 1873 roku było zajęte 9 fabryk, czyli dylstarni, z produkcją za 110,644 rub., z której prawie połowa przypada na dylstarnię w Rybnie, w powiecie Sochaczewskim, gdzie wyrobiono wódek słodkich, likierów i rumu za 51,224 rub. Wzrastająca corocznie popyt na dylstarnie tego trunku. W ciągu tego roku 69 browarów wyrobiło piwa wyższego gatunku (bawarskiego) 84,412 wiader za 84,412 rub. i niższego gatunku (zwyczajnego) 1,022,160 wiader, za 408,864 rub.; i w taki sposób produkcja tego trunku w 1873 roku przewyższyła

szła także produkcję z 1870 r. o 2 1/2 razy. Wyroby piwa bawarskiego zajmowały się tylko dwa browary: w Głuchowie, w powiecie Grojeckim i w Radzikowie, w powiecie Błotnickim; pozostałe 67 browarów wyrabiały tylko zwyczajne piwo. Z nich zasługują na uwagę: w Grochowie, w Bielawach, w Rogowie i w Łęszkowicach. Szczególnie mocno rozwinięty jest wyrob piwa w powiecie Warszawskim, w 9 browarach którego wyrobiono piwa za 148,912 rubli, spożytego przeważnie w m. Warszawie. Jednocześnie z rozwojem produkcji piwa, powoli wychodzi z użycia inny trunk — miód; wyrobem takowego w 1873 roku zajmowało się tylko 7 fabryk, lecz i te prowadziły produkcję w bardzo skromnych rozmiarach, wywarzywszy miodu tylko 306 wiader za 1,132 rub. Rządowa wazelnia soli w Ciecho-cinku, w powiecie Nieśazawskim, powiększyła produkcję do 16,794 rub. (w porównaniu z 1872 roku więcej o 1,532 rub.). Wiatrak i młyn wodny w liczbie 898 zemliły ziarna za 1,579,419 rub., w porównaniu z 1872 r. więcej o 103,505 rub. Liczba młynów parowych, z powodu różnych nieprzyjanych warunków, a głównie w skutku braku ze strony ich właścicieli funduszu na kupno zboża w wielkich partjach, zmniejszyła się w 1873 roku z 14 na 11, jednakże wartość ich produkcji oblicza się na 661,191 rub. (w porównaniu z 1872 r. więcej o 189,581 rub.), lecz do sumy tej wchodzi i wartość budowlanego materiału drzewnego wyrobionego na tartakach urzędowych przy dwóch młynach parowych i obrót (225,000 rub.) piekarni istniejącej przy młynie parowym w Słodowie, pod Warszawą. Po nim idą młyny w Łowiczu i Wilanowie pod Warszawą. Z czynnych w 1872 roku 12 fabryk ociu, dwie w 1873 roku zostały zamknięte, a pozostałe wyrobiły ociu za 12,610 rub., w porównaniu z 1872 r. o 4,412 rub. Wszystkie te fabryki, z wyjątkiem jednej, z powodu małego popytu na ocet, zmniejszyły jego wyrob. Zresztą porównawczo, produkcja ociu w gubernji Warszawskiej dość jest rozwinięta, albowiem według Rocznika Ministerstwa Finansów w 1866 r. w całej Rosji liczyło się tylko 455 fabryk ociu, z produkcją za 223,303 rub. Liczba olarni i ilość wybitego przez nie oleju zmniejszyła się o 40%; 41 olarni (w porównaniu z 1872 r. o 22) wyrobiły oleju za 19,675 rub. (w porównaniu z 1872 r. o 14,359 rub.). Z liczby olarni tylko 4 (dwie w m. Kaluszyńce i dwie w m. Sochaczewie) mogą być zaliczone do rzędu zakładów przemysłowych; wszystkie pozostałe olarnie stanowią po większej części własność drobnych gospodarzy wiejskich, którzy nie nabywając siemienia na własne potrzeby, zajmują się wybijaniem oleju w czasie wolnym od robót polowych, tylko na zamówienie konsumentów i otrzymują jako wynagrodzenie za swą pracę makuchy, idące na pożywienie dla bydła. Na każdą z tych olarni, w przeciwnym wypadku wyrobienie w 1873 r. oleju za 190 rub. Fabryka krochmalu istnieje tylko jedna w m. Warce i wyrobiła krochmalu z pszenicy za 800 rub. Wszystkie cztery fabryki cykorji znajdują się w m. Włocławsku i wyrobiły cykorji za 104,650 rub. (w porównaniu z 1872 r. o 8,930 rub.). Większa część wyrobionej w Włocławsku cykorji rozchodzi się w kraju i tylko za 2,500 rub. wysłano jej za granicę, kiedy tymczasem przeszło pięć szóstych całej ilości surowego materiału fabryki te sprowadzają z Prus.

Po fabrykach wyrabiających produkt pożywienia, pod względem wielkości obrotów następują rękodzielnictwa przedziałno-tkackie i fabryki papieru. W szeregu nielicznych przedstawicieli tej gałęzi przemysłu rękodzielnictwa w gubernji Warszawskiej, wydatnie odznacza się Żyrardowska fabryka wyrobów lnianych i konopnych (w powiecie Błotnickim, koło stacji Rudy-Guzowskiej na kolei żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej); wyrabia ona rozmaite tkaniny wysokiej drobnoci, które znajdują łatwy pokup, tak w tutejszym kraju, jak i wewnątrz Cesarstwa. Wartość produkcji tej rękodzielnictwa, zajmującej 2,800 robotników, wynosiła w 1873 roku 1,420,000 rub. (8% wartości całej produkcji fabrycznej i rękodzielnictwa przemysłu w gubernji). Fabryk wyrobów wełnianych było 7 (mniej o 1 niż w 1872 r.) i wszystkie, z wyjątkiem fabryki we wsi Soplu, w powiecie Łowickim, która wyrobiła przed

wełnianej za 688,000 rub., z powodu nieznaczności obrotów należałoby zaliczyć raczej do domowego, niż do fabrycznego przemysłu. Trzy z nich (w Skierniewicach), z produkcją za 2,300 rub., wyrabiały tkaniny półwełniane na odzież włocławską, drugie zaś trzy (w m. Kaluszyńce), z produkcją za 3,670 rub., specjalnie zajmowały się wyrobem żydowskich talasów — czyli tak zwanych koszul śmiertelnych, używanych przez starożytnych przy modlitwach. Papiernia znajdowała się trzy. Papiernia w Sochaczewie, w powiecie Gostyńskim, wyrobiła różnego rodzaju papieru do pisania, bibuły, papieru na obicia i t. d. za 334,000 rub., używając jako materiału surowego, w braku galganów, masę drzewną, otrzymywaną w części z Prus, a w części z kraju; papiernię wprowadzając w ruch 3 turbiny o sile 116 koni i 2 maszyny parowe o sile 90 koni. Lepsze gatunki jej wyrobów znajdują pokup wewnątrz Cesarstwa. Druga fabryka w Jeziornie, w powiecie Warszawskim, która przeszła od Banku Polskiego w ręce prywatne, powiększyła swą produkcję do 120,000 rub., trzecia zaś we wsi Bednarach, w powiecie Łowickim, zajmująca się tylko wyrobem bibuły i tektury, z powodu braku galganów, zmniejszyła swą produkcję do 100,000 rub. (czyli o 33% mniej niż w 1872 r.).

Do trzeciej grupy fabryk zaliczają się fabryki obrabiające materiały surowe za pomocą procesu chemicznego. Fabryk wyrobów chemicznych było dwie, obie dwie w powiecie Warszawskim: jedna z produkcją za 19,600 rub. (w porównaniu z 1872 r. o 5,400 rub.), zajmowała się wyrabianiem rozmaitych soli, kwasów, farb, lakierów i t. d., druga zaś wyłącznie wyrabianiem białka zwierzęcego. W 1872 r. na folwarku Syberji, w powiecie Włocławskim, założona została fabryka zapalek, obrót której w końcu tego roku doszedł do 4,000 rub. Do istniejącej poprzednio farbiarni i pralni parowej w Grochowie, w powiecie Warszawskim, w 1873 r. przybył drugi zakład tego rodzaju, założony w Kamionku, w tymże powiecie. Wartość wykonanych robót w pierwszej farbiarni wynosiła 7,050 rub., a w drugiej — 9,900 rub. Garbarni było 40 (w porównaniu z 1872 r. o 4), z produkcją za 40,221 rub. (w porównaniu z 1872 r. o 1,345 rub.). Jedyna szmelcownia w Młocinach, w powiecie Warszawskim, wytopiła łożu za 60,000 rub. (w porównaniu z 1872 r. o 18,000 rub.). Fabryki mydła, świece łożowych i stearynowych w liczbie 18, wyrobiły swych produktów za 515,645 rub. (w porównaniu z 1872 r. o 11,365 rub.). Z liczby tych fabryk połowa, czyli 9, z produkcją za 459,680 rub. (przeszło 89% całej produkcji), znajduje się w okolicach Warszawy. Z tych wszystkich fabryk tylko jedna wysłała w 1873 r. za granicę towarów za 1,200 rub.; cała pozostała ilość ich produktów spożywa się na miejscu.

Po fabrykach chemicznych, pod względem wartości produkcji, następują fabryki zajmujące się obrabianiem kopalnych, niekrurowych materiałów. Z nich cegielnie w liczbie 125, dostarczyły wyrobów za 461,224 rub., (w porównaniu z 1872 r. o 21,309 rub.). Fabryka fajansu w Nowym Dworze wyprodukowała wyrobów za 8,600 rub. (w porównaniu z 1872 r. o 2,000 rub.), przyczyny czego należy szukać w przyjaźniejszych niż poprzednio warunkach sprzedaży wyrobów fajansowych. Huta szklana w Libertowie, w powiecie Nowo-Mińskim, także powiększyła swą produkcję o 2,000 rub., wyrobiwszy za 40,000 rs. różnego rodzaju butelek. Jedyna fabryka kafla w Wiosce-Radzyńskiej w powiecie Radzyńskim, stopniowo zdąża do upadku i produkcja jej w 1873 r. (za 1,653 rub.), zmniejszyła się przeszło o połowę w porównaniu z produkcją w 1871 r. Przeciwnie czynność fabryk wyrobów glinianych (garnków) w liczbie 3, znacznie się powiększyła; produkcja ich, wynosząca w 1871 r. 890 rub., w 1873 r. doszła do 10,980 rubli.

Fabryk zajmujących się obrabianiem kruszców bardzo jest mało w gubernji Warszawskiej, która, jak wiadomo, w liczbie swych bogactw naturalnych, nie posiada rud kruszcowych. W 1873 r. w Koscielnej-Wsi, w powiecie Nieśazawskim, założona była odlewnia, do odlewania części maszyn i narzędzi rolniczych, lecz zakład ten zaraz w pierwszym roku swego istnienia doznał znacznych strat, a główną napotykaną przyczyną

przeszkodę stanowi niemożność konkurencji z zagranicznymi maszynami i narzędziami rolniczymi, które sprowadzają się do kraju bez opłaty cła, kiedy materiał surowy używany w tutejszych odlewniach (żelazo, miedź, mosiądz i t. p.) opłaca cło wchodowe. Fabryka kutych aparatów miedzianych do gorzelni i cukrowni w osadzie Żychlinie, w powiecie Kutnowskim, nie powiększyła swej produkcji, wynoszącej 3,100 rub. Śrutu odlano w fabryce w Kaluszyńce za 3,500 rubli (w porównaniu z 1872 r. więcej o 400 rubli). Dwie fabryki narzędzi rolniczych — jedna w Włocławku, druga w Brześciu-Kujawskim wyprodukowały maszyn i narzędzi rolniczych za 23,800 rubli, w tej liczbie pierwsza — za 20,300 rub.

Do ostatniej grupy zakładów przemysłowych należą tartaki, dzięgiarnie, smolarnie i fabryki terpentyny. Parowy tartak we wsi Urychowie, w powiecie Radzyńskim, wyrobił około 37,000 desek, za 9,250 rubli; rozwojowi tartaku stoi głównie na przeszkodzie jego odległość od dogodnej i taniej komunikacji z Warszawą, zkad cały przysposobiony materiał wysła się koleją żelazną. Smolarnie i dzięgiarnie, z których dobywaniem terpentyny, jest dwie (w powiecie Radzyńskim i Łowickim), a produkcja ich jest nader ograniczona, wynosząc w obydwoch 1,395 rubli.

* W uzupełnieniu zamieszczonego w № 221 i 222 *Dziennika Warsz.* sprawozdania z czynności komitetu do udzielania pomocy mieszkańcom m. Siedlca, poszkodowanym w skutku pożaru 30 czerwca (12 lipca) roku bieżącego, przytaczamy jeszcze następujące szczegóły o ofiarach które wpłynęły do składu powierzonego członkowi komitetu, p. Pauli.

Do składu tego, według dostarczonych przez p. Pauli wiadomości, nadesłane były w ciągu całego czasu następujące ofiary:

Zyta 93 korce 3 garncy i 4 worki (z osady Liwa 1 korzec, z gminy Grębków 10 korcy, od p. Heinricha 4 worki, od p. Trembickiego 6 korcy, od p. Popiela 20 korcy, od p. Sauvé 4 korce, z osady Kamieńczyka 9 korcy 6 garncy, z tejże osady 6 korcy 15 garncy, z wsi Żelazowa 7 korcy 27 garncy, od parafjan sterdyńskich 1 korzec, od p. Hirschmana 10 korcy, od p. Buczyńskiego 5 korcy, od p. Goltza 6 korcy, od p. Miskiego 6 korcy i ze wsi Białobrzeg 25 garncy).

Pszenicy (od p. Trembickiego) 2 korce. Jęczmienia 5 korcy 5 garncy (od p. Trembickiego 2 korce, z gminy Żelazowa 3 garncy, z osady Kamieńczyka 1 korzec 7 garncy, z tejże osady 1 korzec 11 garncy).

Grochu 25 korcy 24 garncy i 1 worek (z osady Liwa 5 garncy, od p. Izyckiego 5 korcy, z gminy Grębkowa 1 korzec 19 garncy, od p. Wyszomierskiego 2 korce, od p. Heinricha 1 worek, od p. Trembickiego 2 korce, z osady Kamieńczyka 24 garncy, od p. Popiela 8 korcy, z gminy Kamieńczyka 26 garncy, z wsi Żelazowa 24 garncy, z osady Kamieńczyka 20 garncy, od parafjan sterdyńskich 1 korzec i od p. Kuczyńskiego 6 korcy).

Gryki (z osady Kamieńczyka) 1 korzec 18 garncy. Kartofli 18 korcy 10 garncy (od p. Izyckiego 10 korcy, od p. Wyszomierskiego 8 korcy i z gminy Grębkowa 10 garncy).

Kaszy jęczmiennej 9 korcy 7 garncy (od pp. Spiessa i Feista 8 korcy, z gminy Grębkowa 27 garncy, z osady Kamieńczyka 8 garncy i z wsi Jagodnego 4 garncy).

Kaszy gryczanej (od pp. Spiessa i Feista) 8 korcy. Maki gryczanej (z osady Ruchny) 1 korzec.

Kaszy jaglanej 1 korzec 9 garncy i 3 kwarty (z gminy Grębkowa 5 garncy, od p. Wyszomierskiego 1 korzec, z osady Kamieńczyka 1 garncie i 1 kwarta i z gminy Jagodnego 3 garncy i 2 kwarty).

Herbaty (od pp. Spiessa i Feista) 10 funtów.

Cukru 12 głów (od pp. Spiessa i Feista) 10 głów i od p. Silbersteina 2 głowy.

Soli 6 pudów 15 funtów (od pp. Spiessa i Feista 6 pudów i z osady Kamieńczyka 15 funtów).

Gareczków i łyżek (od pp. Spiessa i Feista) po 100 sztuk.

Mięsa (od p. Heinricha) 334 funty.

Z INNYCH GUBERNIJ

Syrów krowich 56 sztuk (od p. Wyszomirskiego 45, z osady Mordów 1, z osady Kamienicy 4 i od p. Gorzechowskiego 6 sztuk).

Słony 6 pudów 23 1/2 funty (od pp. Spiessa i Feista 5 pudów, z gminy Grębków 21 funtów, z osady Mordów 10 funtów i z osady Kamienicy 32 1/2 funty).

Maki około 200 pudów (od pp. Spiessa i Feista 25 pudów, od pp. Lewandowskiego i Juszczyka 50 pudów, od p. Wyszomirskiego 2 worki, z gminy Kamienicy 7 garney, od zarządu młyna parowego w Słodowcu 50 pudów, od niewiadomego z m. Warszawy 1 worek, od p. Feista z Pragi 4 worki, od p. Henricha 4 worki, z gminy Kamienicy 5 garney 3 kwarty i z gminy Ruchny 1 czetwiert).

Chleba pieczonego: białego, pyłowego i razowego około 761 pudów 20 funtów, 2 worki i 9 koszy (od pp. Spiessa i Feista 6,711 funtów, od pp. Lewandowskiego i Juszczyka 500 funtów bułek pszenicznych i 7,916 funtów chleba białego, z osady Liwa 59 bułek chleba żytniego, z gminy Grębków 104 bułek, z osady Mordów 16 bułek chleba żytniego, z osady Kamienicy 103, z wsi Jagodnego 4 bułek żytniego i 8 bułek białego chleba, od wójta gminy Sinoleka 52 bułek chleba żytniego, od N. N. z Warszawy 3,000 funtów chleba białego, z wsi Żelaznowa 2 pudy 35 funtów chleba żytniego, od hrabiego Aleksandrowicza 100 bułek chleba żytniego, z wsi Sterdyni 2 bułki chleba żytniego, od pani Kuczyńskiej 210 bułek chleba żytniego, od pana Briki 320 funtów chleba białego, od pana Łapińskiego 160 bułek pszenicznych, od pana Bartza 300 bułek pszenicznych, 40 bułek chleba żytniego i 70 białego, z m. Węgrowa 152 bułek chleba białego, z gminy Ruchny 54 bułek chleba żytniego, od p. Gorzechowskiego 62 bułek chleba żytniego, z m. Białej 10 pudów 35 funtów chleba białego, z cytadeli Aleksandrowskiej 17 pudów chleba żytniego, od p. Bartza 180 funtów chleba żytniego, od niewiadomego z Warszawy 7 koszy chleba białego, od p. Rosieckiego 2 worki bułek pszenicznych i dwa kosze chleba białego i od niewiadomego z Warszawy 150 pudów chleba białego).

Odzież różnego rodzaju i obuwia 462 sztuki, 80 łokci i 11 sztuk płótna (z osady Kamienicy 12 par spodni, 193 koszul, 32 spodnie, fartuch, sukna kobieca, 70 sztuk różnego rodzaju odzieży i 80 łokci płótna; z wsi Żelaznowa 1 koszula, z wsi Sterdyni 50 sztuk różnego rodzaju odzieży, od p. Buczynskiego 2 spodnie, od p. Chojckiego 6 sztuk różnego rodzaju odzieży i 14 sztuk płótna, od B. W. 13 sztuk bielizny, od redakcji *Kurjera Gubernialnego* 22 sztuki różnego rodzaju odzieży i od p. Lubelskiego 20 par trzewików i butów).

Z liczby produktów niektóre, jak naprz. zboże, w części mąka i t. p., z powodu niedogodności rozdawania, z rozporządzenia komitetu były sprzedane przez licytację publiczną za 817 rub. 89 1/2 kop., pozostałe zaś rzeczy były rozdawane w miarę nadchodzenia.

Wykaz cen produktów i artykułów żywności w m. Płocku, od 16 (28) paździer. do 22 paździer. (3 listopada) 1874 roku włącznie. Za czwart: pszenicy I-go gatunku 9 rub. 35 kop., II-go gatunku 8 rub. 20 kop., żyta I-go gatunku 7 rub. 13 kop., II-go gatunku 6 rub. 89 kop., jęczmienia I-go gatunku 8 rub. 20 kop., II-go gatunku 7 rub. 38 kop., owsa I-go gatunku 5 rub. 16 1/2 k., II-go gatunku 4 rub. 92 kop., rzepaku — rub. — kop., grochu 13 rub. 12 kop., gryki 8 rub. 20 kop., kartofli 2 rub. 46 kop., kaszy jaglanej 21 rub. 32 kop., owsianej 20 rub. 50 kop., jęczmiennej 9 rub. 34 kop., gryczanej grubej 13 rub. 94 kop., drobnej 22 rub. 96 kop., maki pszennej I-go gatunku 10 rub. 82 1/2 kop., II-go gatunku 9 rub. 84 k., żytniej 7 rub. 79 k.; za funt: chleba pyłowego 2 1/2 kop., razowego 2 kop., mięsa wołowego z opasów stepowych 11 kop., z nieopasów: I-go gatunku 9 kop., II-go gatunku 8 kop., z wołów krajowych 10 kop., cielęcinę 9 kop., wieprzowinę 9 kop.; baraniny 6 1/2 kop.; za pud: sienna 40 kop., słomy 20 kop.; za wiadro: spirytusu 76%. Trallesa 5 rub. 70 kop., wódki 46%. Trallesa 3 rub. 40 k.

(Dziennik Gub. Płocki.)

Dnia 8 (20) sierpnia, we wsi Strzygach, w powiecie Włocławskim, obywatelowi Karolowi Lipskiemu spaliła się stodoła napełniona owsem. Sprawczyńią tego pożaru, który spowodował właścicielowi 1,750 rub. straty, była 14-letnia dziewczyna, Michalina Lewandowska, która pasąc na łące świnię i geś, rozpalila ogień bardzo blisko stodoły.

Dnia 14 (26) sierpnia, w majoracie dymisjonowanego pułkownika Fuhrmana, Brwlinie-Dolnem, w powiecie Gostyńskim spaliły się dwie stodoły i obora, ubezpieczone na 2,370 rub. Oprócz tego właściciel poniósł 5,510 rub. straty w nieubezpieczonych nieruchomościach.

Dnia 28 sierpnia (9 września) na folwarku Sierlichowie, w powiecie Górno-Kalwaryjskim, właścicielowi folwarku Aleksandrowi Leznickiemu spaliły się cztery budowle gospodarskie i wszystkie znajdujące się w nich zboże. Wszystko to było ubezpieczone na 10,943 ruble.

Dnia 28 września (10 października) z zakrystji kościoła parafialnego w Mławie skradzione zostały dwie srebrne ampułki z olejem św., dwie platerowane srebrne ampułki do wina i wody, używane przy odprawianiu mszy św., także z platerowanego srebra łyżeczka od kadzielnicy, dwa mszały i niewiadoma ilość pieniędzy z skarbonki dla ubogich.

Sprawcą okazał się mieszczański m. Mławy Albert Bendzula, od którego wszystkie te rzeczy zostały odebrane, a który przyznał się, że w skarbonce znajdowało się około 4 rub.

Bendzula został aresztowany i oddany pod sąd.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę Namieśnik Kaukaski, wyjechawszy z Tyflisu 30-go września wczesnie z rana, przybył tegoż dnia nad wieczorem do Władykaukazu, "gdzie raczył przenocować a następnego dnia udawać się do Wozdwiżńskiego, raczył odbywać przegląd wojsk w obzidzie do 8 października; opuściwszy obóz tego dnia o godzinie 5 po południu i po drodze zwiedzając szpital wojskowy w Groźnem, przybył na nocleg do stacji Slepowskiej, a na drugi dzień do Władykaukazu, gdzie raczył zatrzymać się 10 października, zaś 11-go na noc pomysłnie wrócił do Bortzomu.

Dziennik *Rusk. Inw.* zamieścił następujący opis wieżowej Nr. 3 baterji Kronsztadzkiej obojętnej niedawno przez jego Cesarską Wysokość Jenerał-Feldzejmistrza przy zwiędzaniu portów i baterji kronsztadzkiej. Bateria ta dotychczas buduje się i będzie uzbrojona, dopiero w roku przyszłym, przyczem, tak pod względem swego urządzenia jak i pod względem siły uzbrojenia, będzie godną współzawodniczą baterji „Konstanty“, która już zyskała rozgłosną sławę za granicą i stanowi przedmiot nazywającej ciekawości i podziwienia wszystkich cudzoziemców zwiedzających forty i baterje Kronsztadu. Przyszła ta współzawodniczą, leży naprzeciwko baterji „Konstanty“, po drugiej stronie południowego farwateru i utworzy z nią przednią a zarazem najgroźniejszą linię obronną.

Nie jednak nie tylko groźnego, lecz nawet po prostu bojowego nie przedstawia ta bateria na pierwszy rzut oka zwiedzającego, nie poświęconego we wszystkie tajemnice przebiegów naszego wieku żelaznego. Naprawdę szukał by on tak nieuniknionych za dawnych lat atrybutów wszelkiej baterji obronnej: nie ma ani wałów, ani nasypów, ani stoków. Przeciwnie, wzrok zwiedzającego mile uderza wykończona z wielkim smakiem wykintna, lekkiej architektury fasada wielkich rozmiarów gmachu murowanego, któremu mogą zazdrościć liczne pałace za granicą. Zupełnie inny efekt będzie sprawiała na widza bateria ta ze strony morza. Cały ten gmach do samego wierzchołka, zakryty jest przysypką do niego warstwą ziemi, niedającą się przebić przez pociski największego kalibru. Nad nasypem ziemnym wznoszą się obracające się wieże żelazne i z każdej z nich, przez niewielkie otwory będą wyglądały groźnie po dwie pancerze dział 11-calowych, mogących przebić najgrubsze pancerze na statkach. Otwory te są tak niewielkie, że trafienie w nie strzałem, byłoby nie łatwym zadaniem nawet dla artylerji lądowej, strzelającej z dział ustawionych na stałe, zupełnie nieruchomej podstawie. Trafienie w nie, przy strzelaniu ze statków, należy uważać tylko za wypadek, tem rzadszy, że na czas nabijania dział w wieżach, te ostatnie bardzo łatwo i prędko, za pomocą pały, mogą być obrócone strzelnicami w stronę przeciwną od nieprzyjaciela.

W taki sposób wnętrze wież może być uważane za całkiem bezpieczne od strzałów, ponieważ pancerz okrywający wieże jest gruby, iż zupełnie jest nie wykonalny dla pocisków z dział największego istniejącego kalibru. Oprócz tego do niedotykaności tej wiele niezawodnie będzie się przyczyniał cylindryczny kształt wież, w skutku którego pociski będą się ślizgały przy uderzeniu w większą część ich powierzchni. Chociaż strzelnice małych rozmiarów mają swe bardzo ważne niedogodności, zmniejszające promień ostrzeliwania i niedozwalające nadawać działom wielkich kątów wzniesienia do strzelania na znaczne odległości, wszelako w danym wypadku wielkość obrotów działa na boki nie ma żadnego znaczenia, ponieważ same wieże z działami mogą robić cały obrót na około, a projektowane przez pułkownika Siemienowa nowe, specjalnie przeznaczone do wież lawety pod działem 11-calowe dozwolają nadawać im wszelkie żądane kąty wzniesienia i pochyłości, bez względu na bardzo małe rozmiary strzelnic. Przedstawiane przez nie trudności do celowania bardzo dowiecie została usunięta, przez to, że lawety te, oprócz zwykłych mechanizmów do podnoszenia, mają jeszcze przyrządy do podnoszenia i opuszczania samego działu. Działając obydwoma mechanizmami tylko za pomocą obsługi działowej, można łatwo i z zupełną dostateczną szybkością przechodzić od największych kątów wzniesienia, używanych przy strzelaniu z dział 11-calowych do kątów pochyłości jakich tylko wymagają warunki miejscowe. Lawety te już zostały wypróbowane na polu Wołkowem i oprócz dogodności działania, okazały jeszcze znaczną trwałość.

Zresztą siła obronna baterji wieżowej Nr. 3, groźna sama przez się, z czasem uzyska jeszcze większe znaczenie, w skutku zamierzonego ustawienia pomiędzy wieżami moździerzy 11-calowych do strzelania przez elewację do statków. Nowy ten sposób działania przeciwko pancernym statkom, dzięki zadziwiającej celności strzałów z żłobkowanych, nabijanych z tyłu moździerzy na najdalsze odległości, nabywa corocznie większe prawa obywatelstwa w nadbrzeżnej obronie wszystkich państw europejskich.

Po odbyciu niedawno, przez gubernatora estlandzkiego, inspekcji tych zakładów naukowych w Rewlu, w których wykładany jest język ruski, okazało się, że wykłady w nich odbywają się z wielkim powodzeniem i że stosunek nauczycieli do uczniów jest najlepszą rękojmią dalszego kwitnienia tych zakładów. Najbardziej przepełnione są ucząciami się szkoła miejska o trzech klasach i szkoła parafialna przy cerkwi Przemienienia Pańskiego, tak, iż niestety, z powodu braku w nich miejsc, musiano odmówić przyjęcia wielu zgłaszających się. Spowodowało to projekt otwarcia szkoły przy rewelskiej cerkwi św. Mikołaja.

W powiecie mscisławskim (w gubernji mohilewskiej) znajduje się przy klasztorze Wniebowzięcia szkoły założona 2 lutego 1870 roku. Utrzymanie dla szkoły i dla uczniów sierot lub dzieci ubogich rodziców, jak również lokal, daje klasztor i istniejące przy nim bractwo, wydatki zaś ich na ten cel wynosiły w 1872 r. 2,254 r. r., w roku zaś 1873 — 2,232 r. r. W 1873 r. było w tej szkole 95 uczniów i trzech nauczycieli, którzy korzystali z bezpłatnego mieszkania z opałem i oprócz tego pobierali płacę: pierwszy 150 r. pensji i 110 r. na stół, herbatę i oświetlenie, drugi 150 r. pensji i 85 r. na stół i oświetlenie, i trzeci 75 rub. pensji i 85 r. na stół i oświetlenie. Szkoła ta ma 25 oddziałów po wsiach okolicznych, gdzie uczęszczało w roku pomienionym 1,109 dzieci, w tej liczbie 741 chłopców i 368 dziewcząt; wszystkie te oddziały mieszczą się w domach najtych przez gminy włościańskie własnym ich kosztem. Utrzymanie dla oddziałów daje klasztor Wniebowzięcia i znajdując się przy nim bractwo. Na ten cel wydano w 1873 roku 1,500 r. r. Nauczycieli wszystkich oddziałów kształcili się w szkole centralnej klasztoru pomienionego; płacę pobierają oni od bractwa za czas od 1 października do 25 kwietnia, po 1 rub. 50 kop. za każdego chłopca i każdą dziewczynkę, stół zaś i mieszkanie nauczyciele ci mają przez czas trwania nauki od gmin wiejskich. Kierunku religijno-moralnego w oddziałach szkolnych przestrzega miejscowe duchowieństwo parafialne, należytego zaś biegu nauki i stanu ekonomicznego pilnuje dwóch nauczycieli szkoły centralnej klasztornej. Po czas wakacji wszyscy nauczyciele kształcą się w dalszym ciągu pod względem nauk i pedagogji w szkole centralnej, pod kierunkiem tychże dwóch nauczycieli.

W zamieszczonym w *Dzienniku Obwodowym Kubańskim* okólniku naczelnika obwodu kubańskiego powiadza, że bardzo znaczna liczba szkół obwodu znajduje się w stanie zadowalniającym, co zwłaszcza da się powiedzieć o tych szkołach, w których nauczycielami są byli uczniowie seminarjum nauczycielskiego kubańskiego; stan niezadowolniający innych szkół obwodu pochodzi z braku troskliwości o nie ze strony gmin stanicznych, w najgorszym zaś stanie są szkoły w tych stanicach, w których znajduje się Ziele karczem. Ze strony wszystkich niemal gmin stanicznych spostrzegać się daje dążność do polepszenia stanu szkół, co okazuje się ztąd, że większa część stanicznych zwiększyła płacę nauczycieli. Naczelnik obwodu zwraca także w swym okólniku uwagę nauczycieli stanic na to, że główny środek do polepszenia szkół i osiągnięcia dobrej moralności zależy na zamknięciu karczem. „Przyjemnie było mi słyszeć, powiadano w okólniku, od starszych ludzi w stannicy Nowomakorskiej, która nie udzieliła ani jednego pozwolenia na otwarcie karczem, że zmniejsza się u nich widocznie kradzież i ochota do bójek, natomiast boszcz miejscowy i ataman staniczny.“ Naczelnik obwodu wzywa zarazem gminy, ażeby posyłały dziewczęta do szkół stanicznych lub do osolonych szkół żeńskich, które stannice zamożniejsze są w stanie pozakładać początek w tej dobrej sprawie zrobiła już stannica Nowopokrowska: na mocy uchwały gminy, otwarta będzie w tej stannicy w roku bieżącym pierwsza na cały obwód szkoła stanniczna żeńska.

W 1873 roku dochodu z akcyzy w gubernji samarskiej wpłynęło 2,083,046 rs. 80 1/2 kop., mniej niż w 1872 roku o 679,919 rs. 25 1/2 kop. Zmniejszenie dochodu z akcyzy dotknęło wszystkie pozycje tego dochodu, z wyjątkiem opłat od benderoli do tytoniu, cygar i papierosów: dochód z tego źródła wynosił, w porównaniu z 1872 rokiem, o 5,523 rs. 48 kop. więcej. Zmniejszenie wpływów z akcyzy, w porównaniu z rokiem poprzednim, spowodowane było nieurodzajem, który dotknął gubernję samarską.

Kronsztad. Podczas pożaru srożego się w nocy na 21-y października, podoficer 8-ej kompanji liniowej 147-go samarskiego pułku piechoty, Elias Petrow, narażając własne życie na niebezpieczeństwo, rzucił się do domu objętego płomieniem i wyniósł z takowego dziecko — chłopca 2-letniego. Stało się to wśród okoliczności następujących. Wtedy, kiedy ulica Kupiecka przedstawiała już stos gorejących rozwalin, a graniczącą z nią Nowo-Pawłowska była cała w ogniu, pożar groził lada chwila ogarnięciem przyległych do tej ostatniej domów na ulicy Włodzimierskiej.

Deszcz ognisty w postaci isker i palących się głowni sypał się na dachy; zamieszanie w domach było straszne; rzeczy wynoszono i wyrzucano dotychczas, dopóki złowieszcy okrzyk „gore! dom się pali!“ nie zmusił nieszczęśliwych do chronienia się na ulicę. Na rogu ulicy Włodzimierskiej i Aleksandrowskiej, w domu Dołonowa, wraz z drugimi pomagał wynosić mienie mieszkańców podoficer Petrow. Kilkakrotnie wbiegał do ozajętego już z jednej strony domu i wychodził ztamtąd obciążony wszelkim dobytkiem, kiedy jednak wyskoczył na ulicę raz ostatni, zdawało mu się, że słyszał w domu krzyk dziecięcy. Próbuje więc wejść na nowo — niepodobna; dwór i ściana, zwrócone ku ulicy Nowo-Pawłowskiej już goreją... Tymczasem, krzyk dziecięcy, błagalny, nie mający z nikąd pomocy, odbija się w zacnej duszy żołnierza coraz dobitniej i dobitniej... Petrow rzuca się do domu, biegnie w kierunku, gdzie, jak mu się zdawało, słyszał płacz, i w jednym z ubogich mieszkań znajduje ozołgające się po podłodze dziecko... Rodziców dzieciny Petrow znalazł dopiero dnia następnego: uważali oni swe dziecko jako już zaginione. (Kronsztad. Wiest.).

Gazeta Kaukaz podaje niektóre szczegóły o eksploatacji i użytku asfaltu na Kaukazie. Jako materiał

do przysposobiania asfaltu służy, jak wiadomo, wosk ziemny, wydobywany w kawałach niekształtnych z ziemi przesiąkniętej olejem skalnym. W kraju Zakaukaskim wosk taki może być wydobywany, podług wszelkiego prawdopodobieństwa, w tych wszystkich miejscowościach, gdzie istnieją źródła oleju skalnego; na teraz atoli takowy eksploatowany jest w dolinie Eldarskiej (nad rzeką Jorą, którą pod względem eksploataowania oleju skalnego trzymają w dzierżawie bracia Siemens). Wosk wydobywany zawiera w sobie mnóstwo cząstek ziemi, dla usunięcia których posyłać takowy w stanie surowym do miejscowości Carskie-Kołodce, do fabryki braci Siemens, gdzie topią go w ogromnych kotłach żelaznych, przyczem ciężkie części, jako to kamienie, piasek i t. d. opadają stopniowo na dno kotła. Roztopiona masa płynna wylewana jest do przysposobionych zewczas form blaszanych, w których stygnie. Otrzymywane w ten sposób blaty podługowate oczyszczonego wosku ziemnego otrzymują nazwę asfaltu. Fabryka pomienia na produkuje obecnie około 80,000 pudów tego produktu mineralnego.

Zastosowanie asfaltu w Tyflisie, jako materiału uznanego za przydatny ze wszelkiego miar do budowy, rozpoczęło się właściwie od roku zeszłego, gdy obywatel z strony skarbu i osób prywatnych spowodował niezbędność użycia w ciągu roku 2,000 pudów asfaltu.

Z początku 1874 roku roboty asfaltowe rozwinęły się tak szybko, że przewyższyły wszelkie nadzieje p. Słuczewskiego, który wykonywał takowe jako entrepreneur; w ciągu 9 miesięcy roku bieżącego użył on około 12,000 pudów asfaltu, którym pokrył 1,500 sążni kw. powierzchnii podłóg, trotuarów i dachów w rozmaitych punktach Tyflisu. Oprócz p. Słuczewskiego, wykonywaniem robót asfaltowych trudnią się inne także osoby, które użyły tego materiału około 3,000 pudów. W roku przeto bieżącym użyto w Tyflisie około 15,000 pudów tego pożytecznego materiału.

Kupcy chiwscy, którzy przyjechali do Astrachania, opowiadają co następuje o swojej podróży z Chiwy: Karawana składała się z 135 wielbłądów, przy których dozorcami byli turkomani z plemienia jomudów, którzy poręczyli za bezpieczeństwo karawany podczas podróży. Po wyjściu z Chiwy, karawana zmuszona była zabawić kilka dni w koczowiskach turkomanskich, w oczekiwaniu na wyjaśnienie pogłoski o ukazaniu się w stepie bandy rozbójników, z plemienia teke. W dalszej podróży karawany, dozorecy wielbłądów uznali za stosowne przedsiębrać następujące środki ostrożności: zatrzymywali się oni na wszystkich znaczniejszych wyniosłościach napotykanym po drodze, rozglądali się ztąd w stepach rozciągających się daleko i jeżeli nie spostrzegali nic niebezpiecznego, w takim razie udawali się w dalszą podróż do następnej wyniosłości; na noclegach stawiano straż i wybierano do przepędzenia nocy głównie miejscowości koło studni z wodą słodką; studnie takie zresztą znajdują się nie w jednakiej odległości od drugiej odległości, przejścia przeto od jednej do drugiej trwały od jednego do czterech dni. Dzięki tym środkom ostrożności, karawana przybyła pomyślnie do Krasnowodzka, zład wyprawiła statkami swe towary, złożone z bawełny i szlafroków, do Astrachania. Część tych towarów sprzedawana jest w Astrachaniu i posyła się ztamtąd do wewnętrznej ordy Bukiejewskiej, na jarmark chański, druga zaś część, mianowicie bawełna, odstawiana jest do Moskwy. Po wyprzedaniu towarów, chiwscy zamierzali wrócić tą drogą do Chiwy i wziąć z sobą, w zamian za towary wyprzedane, grzebień drewniany, naczynia miedziane, żelazne, wyroby z żelaza lanego, herbatę i cukier, które to przedmioty znajdują w Chiwie łatwy obdyt.

Przy przewozie towarów z Krasnowodzka do Chiwy i naodwrot, nie natrafia się na przeszkody; turkomani podejmują się tego bardzo chętnie i dają przytem wadium na pewność. Opłata za transport, jak powiadają kupcy, nie jest droga, wynosi bowiem tylko 1 rubel od każdego puda towarów przewożonych na wielbłądach.

Sudiebnyj Wiestnik donosi, że w jednej z wsi powiatu jampolskiego, w gubernji podolskiej, do doktora D., człowieka zamożnego, wkroczyło późno wieczorem, przez tylny ganek, ośmiu ludzi zamaskowanych, którzy przystąpili natychmiast do szukania pieniędzy. Doktor oświadczył im, że ma pieniądze schowane w gabinecie, i ażeby niepokoić jego rodziny, upraszał rabusiów, ażeby poszli z nim tam przez główny ganek. Ludzie zamaskowani przyjęli tę propozycję i wzięwszy z sobą doktora pod rękę, udali się przez dziedziniec ku wejściu frontowemu; doktorowi udało się wyrwać z ich rąk, lecz nie zdołał on uciec, gdyż rabusie puścili się za nim w pogon i uderzyli go mocno drągami po nogach, tak iż doktor upadł. Rabusie weszli do gabinetu, zrewidowali biurko i znaleźli w nim tylko 40 rs. Wypadek ten wywarł strach paniczny na całą wieś, pomimo iż znajduje się tamże kancelaria stannowego przystawa. Podejrzanie pada na jednego z byłych lokajów doktora; słudzy poznali go go głosem i oprócz tego jeden z ludzi zamaskowanych znał dokładnie rozkład pokoiów i nawet wiedział, jaki klucz do jakiej szuflady pasuje.

Syn Otieczestwa donosi, że niedaleko od Czernigowa, we wsi Szestowicach, w nocy na 11 października, zaszło zdarzenie nader tragiczne. Dymisjonowany podoficer Wasiljew, wróciwszy ze służby przez półrokiem, ożenił się z wdową. Przy nich mieszkała pasierbica jego żony, 16-letnia przystojna dziewczyna Marja. Wasiljew upodobał ją sobie, lecz na wszyst-

kie jego propozycje i obietnice. Marja odpowiadała odmownie. Wtedy postanowił zakończyć z sobą i z przedmiotem swej miłości i w nocy z 10 na 11 t. m. powróciwszy do domu, wyprowadził Marję na ulicę, a zapytawszy jej raz ostatni, czy zgodzi się na jego propozycje, i otrzymawszy znów odmowę, strzelił z rewolweru w jej pierś, skutkiem czego nieszczeniwa zmarła natychmiast. Skończywszy z nią uciekł w pole i tam zastrzelił się.

TELEGRAMY

DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

Paryż, 13 listopada. Wojska rządowe, ścigając karlistów, spaliły w swym pochodzie 300 domów. Armia Don Karlosa skoncentrowana jest, jak się zdaje, pomiędzy Verą i Lesarą. Wojska rządowe ścigają dotąd karlistów.

Berlin, 13 listopada. Podług *Morgenzeitung*, zarządzone wczoraj wieczorem aresztowanie hrabiego Arima, oparte było na tych samych co poprzednio paragrafach kodeksu karnego. Nie aresztowano go atoli na teraz dla tego powodu, że wezwani lekarze oświadczyli, iż takowe byłoby niebezpieczne z powodu stanu zdrowia hrabiego. Natomiast hrabia strzeżony jest w własnym mieszkaniu.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE

* W wersalskim *Journal officiel*, z dnia 7-go listopada, zamieszczony został dekret następujący: Prezydent Rzeczypospolitej francuskiej, na wniosek ministra spraw wewnętrznych, na zasadzie praw z d. 14-go kwietnia 1871 i 25-go marca 1874 roku, oraz praw z 5-go maja 1855 i 7-go lipca 1874 roku postanowienia: Artykuł 1. Wybory dla odnowienia składu rad municypalnych dokonane będą we wszystkich gminach 22 listopada. W gminach departamentu Sekwany jednakże, dokonane zostaną dopiero 29 listopada. Artykuł 2. Ministrowi spraw wewnętrznych porucza się wykonanie niniejszego dekretu. Dan w pałacu Elizee, 4-go listopada 1874 roku. Marszałek Mac-Mahon, książę Magenta. Za prezesa Rzeczypospolitej: minister spraw wewnętrznych generał de Chabaud-Latour.

* Kłęski jakich siedmioliceści doznali we wszystkich wyborach w całej Francji; ciągle nicestwo odcieni pośrednich pomiędzy republikanami a imperialistami; wreszcie, coraz widoczniejsze dziś niż kiedykolwiek niepodobieństwo porozumienia się dwóch środków izby pomiędzy sobą, — słowem wszystkie te okoliczności, połączone razem, dają powód do najdziwniejszych poglądów w Paryżu, dotyczących zamiarów rządu. Według zdania jednych, rząd ma się jakoby zdać na zupełną łaskę bonapartystów; drudzy twierdzą, iż zamierza on spróbować czegoś w rodzaju zamachu stanu opartego na głosowaniu powszechnym. Wszystkie te poglądy jednakże nie zasługują na rozbiór — dostatecznym jest tylko przytoczyć je dla secharakteryzowania niepewności obecnego położenia.

* Emil Ollivier znajduje się obecnie w Rzymie i utrzymuje stosunki tylko z tęsiem swoim, księdzem Lisstem, kardynałem Bonaparte i kilku innymi prałatami oddanymi cesarstwu. Stał się on, jak gloszą, bardzo nabożnym, prawie codziennie chodzi na mszę i co cztery tygodnie spowiada się.

* Parlament niemiecki przyjął 10 b. m. w głosowaniu stanowczym prawo zaprowadzające nowy system monetarny w Alzacji i Lotaryngji, z tem wszystkim jednakże rząd przekonany jest o niedogodnościach tego prawa, wykazanych mu podczas roztrząsania onego i odpowiedział, że tymczasowo będzie tolerował w prowincjach przyłączonych obieg franków francuskich, chociaż pospiesz się ile można z wysłaniem tam dostatecznej summy monety zdawkowej niemieckiej dla zastąpienia nią będącej dotąd w obiegu monety francuskiej.

* Ministerstwo dzienniki włoskie okazują wielkie zadowolenie z wypadku już znanego ostatnich wyborów. Straty poniesione przez stronnictwo umiarkowane w niektórych okręgach, zostały wynagrodzone przez zwycięstwa liczniejsze nierównie odniesione w prowincjach północnych, środkowych a nawet i w kilku okręgach neapolitańskich. Dotąd jednakże, wciąż jeszcze na południu opozycja gromadzi swoje główne siły. Gdy w Wenecji nap. liczyła ona, w dawniejszej izbie, tylko czterech deputowanych na czterdziestu dwóch — co stanowi zaledwie 8% — to stosunek ten w Neapolitańskim wynosił do 64% a w Sycylii aż do 71%.

* Jest już obecnie całkiem pewną rzeczą, iż książę Alfons, brat Don Karlosa, opuścił Hiszpanję. Miał on powrócić już do Gratz, swej rezydencji zajmowanej przed wojną. Powody jego oddalenia się nie są jeszcze znane. Ten, który podał *Union* oświadczenie, iż, którą jakoby książę ów ma spełnić przy różnych dworach, przez nikogo na serio przyjętym nie został. Prawdopodobnie jest, że nastąpiło całkowite rozdwojenie pomiędzy dwoma braćmi, wynikłe z powodu prowadzenia obecnej wojny. Zresztą, sposób w jaki ją prowadził Don Alfons, mógł tylko zniszczyć sprawę karlistów. Rzeź w Cuenca, dokonana w jego oczach i w obecności jego młodej małżonki, pomimo protestacji zaniechanej przez biskupa tego miasta; morderstwa spełnione za jego pokazem przez Lozano, będącego jego głównym agentem, dotąd jeszcze wołają o pomstę i mogły wywrzeć wpływ nawet na Don Karlosa.

* Uroczystość Wszystkich Świętych obchodzoną była uroczystie przy dworze królewskim w Balmoral, podług zwyczaju staro-szkockiego. Za nastaniem zmro-

ku, na dziedzińcu zamku zebrali się farmerowie i słuchający, mając z sobą wielkie pochodnie. Królowa i książniczka Beatrix, w otwartym faetonie, trzymając także pochodnie, rozpoczęły pochód, który obszedłszy w różnych kierunkach otaczającą miejscowość, utworzył koło wokół stosu, następnie zapalonego. Skoro stos rozpalili się, ukazał się na scenę zły duch, ciągnący wózek, na którym znajdowała się lalka, wyobrażająca czarownicę. Wóz otaczali elfy z długimi kopytami. Obszedłszy kilka razy stos, starszy i elfów rzucił na stos lalkę, która w kilka minut zamieniła się w popiół. Potem rozpoczął się taniec szkocki, którym królowa długo się zabawiła. Później było zaproszenie, iż tańce mają się ciągnąć dalej w sali, ale ponieważ uczestnicy objawili wesołość niezbyt umiarkowaną, przeto zabawa zakończyła się na otwartem powietrzu.

* Korespondent berliński dziennika *Königsb. Ztg.*, w liście z 6 listopada pisze: „Książę Czarnogóry przesłał do gabinetów wielkich mocarstw notę poufną, w której prosił je o zażądanie od Porty zadośćuczynienia za przelew krwi w Podgoricy. Książę dołączył do noty memorandum o tym wypadku, zawierające w sobie kilka uderzających faktów o nieprzyjaznym sposobie postępowania względem poddanych czarnogórskich. Mocarstwa, które podpisały traktat paryski niezawodnie wstymają się od mieszanina się do tej sprawy. Dowodzi tego świeże doniesienie z Konstantynopola, że tamczemu posłowi austriackiemu polecono usunąć się od wszelkiego udziału w tej sprawie.

* *Augsb. Allg. Ztg.* otrzymała z Cetynji następujące szczegóły o wypadkach w Podgoricy:

„Podgorica, jest to małe miasteczko nadgraniczne, do którego uczęszczają czarnogórcy w dni targowe. Dnia 19 października w mieście tem na rynku targowym został zabity bogaty i bardzo poważany muzułmanin Jusuf Mucho-Krnitecz. Zabójcą był nie czarnogórec, jak mylnie donosiły liczne gazety; jest to chrześcijanin i poddany otomański, nazwiskiem Piotr Iwanow. Wspólnikiem jego był brat jego, a powodem przestępstwa była śmiertelna nienawiść obydwóch braci względem Jusufa. Krnitez był niedawno temu kajmakanem w Kutczy. Niewiadomo za co nie lubił Piotra Iwanowa i całej jego rodziny, również jak i miejscowych mieszkańców, którzy doznawali od niego wszelkich przesładowań. Raz słudzy kajmakan napadli Piotra Iwanowa i okrutnie go pobili. Krnitez nie tylko nie ukarał winnych, lecz nawet nie chciał wyznaczyć śledztwa w tej sprawie. Innym razem kajmakan wypędził Iwanowa z własnego jego domu i zabrał jego majątek pod jakimś, nibyto prawnym pozorem. Po tem Iwanow opuścił Kutczę, poprzysięgłszy zemstę Jusufowi.

W Podgoricy przedstawiła mu się sposobność do zemsty. Dostrzegłszy Jusufa na rynku targowym, otoczonego znakomitymi mahometanami Podgoricy, Iwanow rzucił się na niego i zadał mu cios w głowę z tyłu. Krnitez był zabity na miejscu. W tej samej chwili turecy rzucili się na zabójcę i zaraz go zabili. Zrobiła się straszna wrzawa; rozległy się okrzyki: „Czarnogórec zabił Jusufa Krnitecz”. Skoro tylko wieść o tem co zaszło doszła do mieszkańców miasta, zebrali się tłumnie i wzięli się do ścigania i zabijania czarnogórców którzy byli w Podgoricy. Fanatyczna zaciętość mahometan doszła do ostatecznego stopnia. Wszyscy czarnogórcy jacy tylko tam byli — starcy, kobiety i dzieci — zostali wyróżnieni przez tureków. Zdolał uratować się tylko archimandryta klasztoru Piperi. Na szczęście jeszcze dzień nie był targowy, a to liczba ofiar byłaby daleko znaczniejsza.

W liczbie zabitych podczas bójki 19 października wymieniają wielu znakomitych czarnogórców, naprzykład Rada Bożkowicza, trzech braci Wasowiczów, Raznatowicza i innych.

Wieść o tem co zaszło szybko doszła do Czarnogóry i sprawiła tam silne wzburzenie. Skoro tylko dowiedział się o wszystkim rząd w Cetynji, wydał rozkaz do wszystkich serdarów (naczelników okręgów) ażeby użyli wszelkich usiłowań dla uspokojenia wzburzonych mieszkańców. Obawiano się istotnego rokoszu. Książę Mikołaj przyrzekł zażądać zadośćuczynienia od Porty i wyprowadzić za granicę pod moconym konwojem wszystkich tureków, którzy znajdowali się natenczas w jego posiadłościach. Środek ten był konieczny, ponieważ rozdrażnienie ludu doszło do tego stopnia, że można było spodziewać się powszechnego wymordowania muzułmanów.

Kajmakan Podgoricy tymczasem ułożył fałszywy raport, w którym twierdził, że Jusufa Krnitecz napadło siedmiu czarnogórców i zabiło go. Raport ten przesłany został do gubernatora czarnogórskiego w Danilowgradzie i do paszy w Skutari. Ale turecy i wtedy nie uspokoił się. Wyrzuciwszy czarnogórców w Podgoricy udali się do Zety, żeby i tam wymordować wszystkich chrześcijan. Liczni chrześcijanie, chociaż nie czarnogórcy, doznali takiego losu tylko dla tego że byli w takich czapkach jakie noszą czarnogórcy. W Zecie zabito kilka kobiet i spalono mnóstwo domów. Ludność chrześcijańska uciekła w góry, ratując się przed zaciętością mahometan.

Gubernator Skutari bezzwłocznie przyjechał do Podgoricy aby osobiście zbadać okoliczności. Książę Mikołaj przesłał notę Porty, żądając ścisłego śledztwa i ustanowienia komisji mieszanej z tureków i czarnogórców. Książę prosił o dołączenie do komisji także konsułów zagranicznych.

Telegraf zawiadomił że Porta odmówiła księciu tego ostatniego, lecz wyznaczyła śledztwo. Wielki wzyr przyrzekł zagranicznym przedstawicielom ukarać winnych.

Półurzędowa gazeta czarnogórska *Głos Czarnogóra*

podaje szczegóły zaburzeń w Podgoricy zupełnie tak samo jak *Augsb. Allg. Ztg.* i dodaje że turecy którzy zabili zabójcę Jusufa, nie mogli nie wiedzieć że to był nie czarnogórec, lecz albańczyk.

Telegramy z gazet zagranicznych.

* **Praga, 12 listopada.** Cesarz i cesarzowa, którzy przybyli tu wczoraj wieczorem o godzinie 6 i udali się przez świetnie uświetnione ulice miasta do zamku cesarskiego, witani byli przez mieszkańców z wielkim zapalem. W zamku cesarz i cesarzowa przyjmowani byli z wielką uroczystością przez arcyksięcia Ludwika Salvatora, marszałka krajowego, namiestnika, tudzież głównodowodzącego wojskami tutejszemi i burmistrza. Cesarz wyraził radość swą z powrotnego, chociaż krótkiego pobytu w Pradze i dowiadywał się o kilku sprawach, dotyczących specjalnie miasta Pragi, jak również o postępie robót przy burzeniu fortyfikacji, oraz o stanie nowej pożyczki miejskiej. Cesarzowa dziękowała w szczególności za serdeczne przyjęcie. Powrót cesarza i cesarzowej do Kladrup nastąpi o godzinie 8 wieczorem.

* **Paryż, 11 listopada.** *Ajencia Havas* potwierdza wiadomość, iż tutejszy poseł hiszpański uwiadomił w poniedziałek rząd francuzki o przybyciu pretendenta Don Karlosa do Hendaye, wskazawszy jednocześnie dom w którym miał przebywać. Zarządzone niezwłocznie po tem poszukiwania przez rząd francuzki pozostały jednak bez rezultatu, o czem uprzedzono niezwłocznie drogą urzędową poselstwo hiszpańskie. Z Lastaola donoszą pod datą dzisiejszą ze źródła karlistowskiego, iż Don Karlos, przy okrzykach ochotników, odbył przegląd wojsk i przepędził noc w obec nieprzyjaciela w obozie w Astigarraga. Urzędowa depesza karlistowska z Lastaola z wczorajszego wieczora o godzinie 10-ej donosi: Jenerał Loma atakował wczoraj z rana wszystkie nasze pozycje w rozciągłości trzech mil i przerznął się przez naszą linię w kierunku San Marco. Lecz skutkiem ataku naszego prawego skrzydła przeciwko jego lewemu, zmuszony został do odwrotu. Straty po obu stronach są bardzo znaczne. Don Karlos i jenerał Elio udali się niezwłocznie na plac boju.

* **Hendaye, 11 listopada.** Ufortyfikowane pozycje karlistów pod Irun zajęte zostały przez wojska jenerała Laserna, który wszedł do Irunu na czele oddziału wojsk.

* **Kolonja, 12 listopada.** Korespondent *Köl. Ztg.* donosi drogą telegraficzną z Hendaye pod dniem 11 b. m. po południu o godzinie 5 1/2, iż cała armja rządowa wykonała wczoraj zamierzone poruszenie z Renteria do Irun. Jenerał Loma, dowódca prawego skrzydła, zdobył atakiem na bagnety wzgórze, panujące nad dwiema najważniejszymi drogami. Jenerał Portillo, dowódca lewego skrzydła, przeszedł przez wzgórze Jaizabel i wykonał atak flankowy na silnie ufortyfikowane przykopy, jakie karliści wzniesli pod Ganchuzqueta, w wąwozie prowadzącym do doliny Bidassoa. Karliści cofnęli się następnie, bez dalszego oporu. Główne siły armji karlistowskiej skierowały się potem główną drogą do Nawary.

* Niektórzy z stronników *Ulissessa Grant'a* zebrali kapitał 500,000 dolarów, i założyli nową wielką gazetę pod nazwiskiem *Republican*, której pierwszy numer wyszedł w tych dniach w New-Jorku, z celem specjalnym bronięcia trzeciego wyboru teraźniejszego prezydenta.

* **Kobiety chińskie.** Gazeta *Cesarstwo Niebieskie* załozona niedawno w Szanghaj, zawiera ciekawy artykuł o kobietach chińskich. W artykule tym twierdzą, że w Europie w ogóle utworzono sobie nader niedokładne pojęcie o położeniu kobiet w Chinach. Przedstawiają je jako istotne zwierzęta, doznające ciągle złego obchodzenia się; sądzą, że nie mają one ani nadziei lepszej doli, ani rozrywek; że śpią mało i cierpią z głodu i zimna. Prawda, iż obraz ten nie jest zupełnie niesprawiedliwym. Ale biedne kobiety innych krajów również zmuszone są pracować dla zyskania sobie kawałka chleba powszedniego i cierpią jeszcze więcej skutkiem drożyzny żywności, większej liczby dzieci i zwykłego pijaństwa swych mężów. Przeciwnie klasy robotnicze w Chinach są nader umiarkowane; opium dla nich jest za drogie, a wino chińskie rzadko bywa używane. Jedyny zbytek jakiego sobie pozwalają kobiety i ich mężowie — jest to fajka tytoniu, wypalana w chwilach odpoczynku. Zarobek obracany bywa na żywność i odzież, a ten sposób życia zapobiega mnożeniu tych scen domowych, które się kończą bijatyką. Obowiązek ubożego, żywienia nie tylko swego ojca i matki, lecz także i swych starych krewnych, jakkolwiek dalekimby był stopień pokrewieństwa, spada na niego ciężkiem brzemieniem; zawsze jednak nadchodzi czas, kiedy i on sam skorzysta z tego obyczaju. Słowem w Chinach, ma się rozumieć, jest wiele biedy, ale stosunkowo mało zupełnej, ostatecznej nędzy; mniej ludzi cierpi głód i zimno, aniżeli w Anglii, tak iż dola żony robotnika w Chinach jest lepszą, aniżeli w Europie. Mniej znosi bicia, chociaż mąż jej ma prawo zabić ją w niektórych wypadkach, wymierzyć jej setkę plag kijem za proste przewinienie, a następnie rozwieść się z nią, jeżeli tego zapragnie.

Bogate kobiety chińskie jeszcze częściej aniżeli biedne są przedmiotem pożalowania dla cudzoziemców; powiadają o nich, że to maszyny bez duszy, bez uczuć, nie nigdy nie umieją i niczego się nie uczą, nigdy nie wychodzą z domu, nie widzą się z przyjaciółmi, nie mają żadnych obowiązków, nie zdolne do żadnego wytwórzenia umysłowego i że najmniej można je nazwać przyjaciółkami mężów. Opis ten podług wszelkiego

prawdopodobieństwa jest przesadzony, a jeśli chcemy sądzić o położeniu kobiet bogatych, to należy wziąć na uwagę romanse chińskie, których bohaterki zawsze przedstawiają się jako dobrze wychowane, umiejące składać wiersze i cytować Konfucjusza; a takiego obrazu kobiety nie można nazwać zupełnie idealnym.

Większa część młodych dziewcząt zamożnych rodziców umie czytać, chociaż, co prawda, tylko kilkadziesiąt wyrazów. Wszystkie one potrafią zrecznie haftować i nie ma chińczyka, któryby nie otrzymał w darze jakiejś bagateli, wyhaftowanej przez żonę lub siostrę.

Damy chińskie wizytują się wzajemnie i stroją zbytkownie w niektóre dni uroczyste. Wydają one jedną drugiej małe obiady i przytem wiele rozmawiają. Jedną z najszczęśliwszych chwil dla kobiety chińskiej jest ta, kiedy zbiera się małe kółko krewnych w około męża, ojca lub syna, dla tego, aby z głęboką uwagą i ławowiernością słuchać czytania ulubionego rozdziału z „Snu czerwonej komnaty.” Kobiety biorą każdy wyraz za prawdę i wierzą tym zmysłom poetycznym, więcej nawet, aniżeli wierzą dziecku w czarodziejskie opowieści „Tysiąca i jednej nocy.”

* Z New-Jorku piszą do *Times'a*, że naczelnik sekty mormonów, Brigham Young, oddany został pod sąd za wielożęstwo.

* **Zabójstwo anglików przez korsarzy chińskich.** — Kapitan i oficerowie fregaty „Spark” zginęli z rąk korsarzy chińskich podczas przejazdu z Kantonu do Makao. Korsarze wsiadli na statek w charakterze pasażerów, a w drodze napadli na osadę, przyozem zabili kapitana, pomocnika, oraz poranili ciężko wielu pasażerów i ludzi załogi. Opanowawszy statek, korsarze zostawali na nim przez ciąg sześciu godzin; potem w pobliżu Bokka - Tygrys podpłynęła ku nim dżonka i zabrała ich wraz z zdobyczą, zagrabioną na statku „Spark”. Chińczycy-maszyniści, którzy pozostali na statku, zaprowadzili takowy do Makao. — Rozbójników było przeszło 20. Sądziłi oni, że na statku jechał do Kantonu właściciel pewnego domu gry w Makao i wziął z sobą 18,000 dolarów. Lecz się zawiedli. Przetrasłszy wszystkie bagaże pasażerów, znaleźli kilka monet złotych i zabrali w kasie statku 7,000 dolarów.

Gazety angielskie donoszą, że wyznaczono wielkie nagrody za ujęcie rozbójników, i że kanonijerki angielskie oraz ataki chińskie wyruszyły w pogoń, lecz dotychczas wszelkie poszukiwania okazały się bezskutecznymi.

Redaktor, M. Berg.

PRZEWODNIK WARSZAWSKI.

Warszawa
dnia 2 (14) listopada.

Widowiska.

WIELKI TEATR. — *Dziś*, w sobotę, tańcedja w 5-u aktach (8-u obrazach), *Otello*. — Początek o godzinie 7 1/2. — *Jutro*, w niedzielę, balet *Pan Twardowski*. — Wczoraj, było osób 433.

TEATR ROZMAITOŚCI. — *Dziś*, w sobotę, opera w 1 akcie, *Flis*; — 1-y obraz 3-go aktu opery *Lukrecja Borgia*; — 3-ci akt opery *Bal maskowy*; — balet w 1 akcie, *Wesele w Ojcowie*. Początek o godzinie 7 i pół. — *Jutro*, w niedzielę, komedja: 1-szy raz, *Fleciści*; *Mile złego początku*; *Consilium facultatis*. — Wczoraj, było osób 551.

W SALI RESURSY OBYWATELSKIEJ. — *Pojutrze*, w poniedziałek, 4 (16) listopada r. b., o godzinie 8 wieczorem, danym będzie *Koncert pożegnalny Féri-Kletzera*, wioncelisty-profesora, solisty dworu J. K. W. W. K. Sachsen-Coburg-Gotha i Sachsen-Meiningen. — Program: I. 1. a) Adagio z Koncertu, Golttermanna; b) Arja, Pergollese; 3. Danse Russe, Glinki, — wykona p. Féri-Kletzer; 2. Melodrama Allemande: „Der Heide Knabe”, (ballada Heblera), z muzyką Schumanna, — wypowie pani Walerja Kletzer, z towarz. fortepjanu (p. Wł. Żeleński); 3. Wielki Koncert na wioncelce, Lindnera: Allegro, Andante e Tarantella, — wykona p. Féri-Kletzer. — II. 1. a) Romans na wioncelce, Kleczyńskiego, b) Valse lirique, Żeleńskiego, — wykonają pp. Kleczyński i Féri-Kletzer; 2. Melodrama française: „Le Pelerinage à Kewlaar” (Heinego), z muzyką Schumanna, — wypowie pani Walerja Kletzer, z towarz. fortepjanu (p. Wł. Żeleński); 3. Grande fantazja „Lucia”, Féri-Kletzera, — wykona p. Féri-Kletzer. — Cena miejsc: krzesło w pierwszych rzędach rs. 3 kop. 5, w następnych rzędach rs. 2 kop. 5, w pozostałych rzędach rs. 1 kop. 5; miejsce nienumerowane rs. 1. — Dla członków Towarzystwa Muzycznego: krzesło w 1-ych rzędach rs. 1 k. 55, w następnych rzędach rs. 1 k. 5, w pozostałych rzędach kop. 80, miejsce nienumerowane kop. 50. — Biletów nabyć można w księgarniach: pp. Gebethnera-Wolfa i Sennewalda; dla członków Towarzystwa Muzycznego: w kancelarji tegoż Towarzystwa od godziny 5 do 7 wieczorem; w dzień zaś koncertu od godziny 5-ej po południu przy wejściu do sali.

W SALI RESURSY OBYWATELSKIEJ. — *Jutro*, w niedzielę, *Koncert orkiestry warszawskiej* pod dyrekcją Le-wandowskiego i Kuhne. — Początek o godzinie 4 1/2. — Cena wejścia kop. 25.

DOLINA SZWAJCARSKA. — *Jutro*, w niedzielę, *Koncert* orkiestry warszawskiej pod dyrekcją Ad. Sonnenfelda. — Początek o godzinie 4 i pół. — Cena wejścia kop. 20.

GABINET ZOOLOGICZNY (w gmachu uniwersytetu warszawskiego). — Otwarty w niedzielę bezpłatnie.

WYSTAWA TOWARZYSTWA ZACHĘTY SZTUK PIĘ-KNYCH. — Otwarta codziennie, od godziny 11-ej rano do godziny 5-ej po południu, w gmachu obok kościoła św. Anny. — Wejście od osoby w dniu powszednim kop. 15; — w niedzielę zaś i święta kop. 5.

TYTOLI (przy ulicy Królewskiej). — *Dziś i codziennie*, *Koncert pierwszorzędnej orkiestry damskiej* z Wiednia, pod dyrekcją *Marii Schipek*. — Początek o godzinie 7 wieczorem. — Koncert w sali.

Przyjmowanie chorych.

Profesorowie Warszawskiego Uniwersytetu, w prowadzonych przez siebie klinikach, udzielają chorem przychodzącym pomocy lekarskiej bezpłatnie, w następujące dni i godziny:

W chorobach chirurgicznych, codziennie od go-	Profesor
dziny 12 do 1, w szpitalu S-go Ducho-	Gierstow.
W chorobach chirurgicznych, we środy i piątki	Profesor
od godziny 9 do 11, w szpitalu Dzieci-	Kosiński.
tka Jezusa.	

